

Vredništvo:

na Travniku št. 277, 1. nadst. (ono skrbi tudi za razpošiljanje lista).

Prejemajo se za plačilo vsakokratna oznanila tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natisno vrsto 5 kr., če se oznanilo samo enkrat natisn, če dvakrat, 8 kr., če trikrat, 10 kr. s. v. — Povrh tega še vsak krat 50 kr. za štompelj.

DOMOVINA.

L I S T

Izhlaja vsak petek.

Naročnina s poštnino vrednosta za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold.

Naročila pisma in reklamacije naj se pošiljajo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici pri bukvarju g. Šoharju na Travniku po 4 solde.

posebno za primorsko-deželne, pa tudi sploh slovenske zadeve.

OGERSKO KRONANJE.

O čemur se je mesec in mesec govorilo, kar so časniki od dne po dne natančneje naznanjali in že naprej popisovali — leskeče se že zapisano z neizbrisljivimi črkami v zgodovini ogerski, v zgodovini avstrijski — kronanje ogersko je — opravljeno!

Nočemo se danes ozirati nazaj, počemo premerjati s kritikarskimi očmi dolge, ovinkov polne poti, ki jo je teh let prehodila politika avstrijska, preden se je dospelo do slovesnega tega opravila; miruje naj danes politika! Minulost (gledé na politiko) zagrnimo z zagrižjalom pozabljenja, prihodnost pa, — prihodnost je že zagrnjena, in tako vdajmo se sedanosti! —

Ne dá se tajiti, da 8. dan junija nosi posvečenje velikega zgodovinskega djanja. Kronanje Nj. veličanstva našega cesarja za kralja ogerskega je državni čin naj impozantnejšega zgodovinskega zročila. Z novim pečatom je zapečaten tisto staročustljivo razmerje, ki je je previdnost Božja naredila med cesarsko rodovino habsburško in narodi ogerskimi. Sklenjen je svet in nerazvezljiv zakon med cesarjem in deželo, storjena sveta zaveza med vladarjem in ljudstvom!

Pomenljivost bodo-peštanskih slovesnosti pa sega tudi čez meje ogerske, zadeva tudi nas. V tem, da presvetli cesar eni polovici državo odkritosrčno pravice priznava in ji jih s slovesno prisego zatrjuje, tiči poročstvo, da bode tudi našim deželam prave in gotove naravne in zgodovinske pravice priznal in privolil.

Bog daj, da bi bil porazumek z enim narodom prvi korak k zaželjenemu dokončnemu porazumku z družimi!

Popred ko se lotimo popisovanja pomenljivih šeg ogerskega kronanja, naj omenimo nekaj o kronanji cesarjev in kraljev sploh.

Šego, deželnemu vladarju z nekako vérsko svečanostjo oblast izročevati, nahajamo že v stari zavezi. Znano je, da sta bila že Savel in David maziljena za kralja izraelska. Izmed krščanskih vladarjev je želel cerkvenega blagoslova narpopred cesar Teodozi mlajši. Med kralji pozneje dobe se imenujejo mnogoteri, ki so se neki dali prvi maziliti ali kronati n. pr. neki škotski kralj Ajdan, gotiški kralj Vamba, frankovski kralj Chlodovaeus. — Nar imenitejše je bilo kronanje nemških kraljev (cesarjev), kateri so se dajali trikrat blagosloviti, v Cahah (Aachen), potle v Milanu za Lombardijo in zadnjič v Rimu za rimsko-nemške cesarje; poslednji čas, se je opravljalo kronanje v Frankfurtu. Francoski kralji so se kronali v mestu Rheims. —

Misel ali ideja, ki kronanju pravo pomembo daja, je krščanska preverjenost, da vsak vladar le zato vlada, ker Bog hoče ali pripušča, in da je on le orodje v roki previdnosti Božje, da je z ljudstvi dober in jih oblagodarja ali pa kaznuje. —

Kronanje se opravlja med slovesno mašo; in so šego nekako podobne šegom, kedar se posvečuje kak škof. Sicer pa je pri kronanji kraljev raznih dežel marsikaka razlika. Tako so tudi pri ogerskem kronanji nekatere prav ginljive šege, ktere niso nikjer drugde navadne. —

Zadnje kronanje na Ogerskem je bilo l. 1830 v Požunu. Cesarja Ferdinanda so kronali tisto leto še kot cesarjeviča za kralja ogerskega. Sedanji naš cesar je preyzel vlado 2. decembra 1848. Takrat je bil na Ogerskem punt. S pomočjo Rusov se je naslednje leto punt zatrl in začelo se je vladati brez vsega ozira na stare ogerske pravice in na staro njih ustavo. Reklo se je: Ogri so kot vporniki svoje stare pravice in ustavnosti svobodnosti zgubili in zapravili. Potem takem se tudi ni dal cesar kronati. Ogri so se sicer sili vdali, ali pod pepelom je vedno še tlela žerjavica ustavnih zahtevanj. L. 1860 se je začela vsa Avstrija k ustavnemu življenju povračati in takrat so začeli tudi Ogri svoje pravice nazaj tirjati, toda skoz celih 6-7 let ni bilo mogoče zelo zelo zahomatanih državnopravnih razmer med njimi in vlado dunajsko poravnati. Zdaj je ta reč dognana, tako, da so vsaj Madžjari prav zadovoljni s poravnavo. In tako se je po dolzih in težavnih razpravljanjih Njega veličanstvu uglasila pot do glavne farne cerkve v Budi, kajti v tej cerkvi je bila v saboto pred vinkošti svečanost kronanja.

Šege se opravljajo nekatere v cerkvi, nekatere pod milim nebom. Pomenljivo je pa na dan kronanja posebno troje dejanj: 1.) maziljenje in venčanje s krono sv. Štefana (kralja ogerskega) v cerkvi; 2.) prisega na nekem odru zunaj cerkve; in 3.) muhanje na vse štiri strani sveta v podobi križa na v ta namem navlašč narejenem griču.

Začele so se pa svečanosti že par dni popred. Po tem, ko ste bili obe zbornici deželnega zbora ogerskega obravnali in opravili vse, kar je za kronanje neobhodno potrebno, se je podala 5. t. m. deputacija zborova h kralju (cesarju) v grad (Nj. vel. stanje v Budi), nesla mu inauguralni diplom, ter prosila ga po primasu, naj bi Nj. v blagovolilo pismo potrditi in podpisati in dan za kronanje odločiti. Cesar je odgovoril, da drugi dan svoj sklep zboru naznani; in tako je tudi bilo. — V petek (7. t. m.) ob 2 ur. popoldne so se prepeljale v železno skrinjo pospravljene vse tiste svetinja, ki se pri kronanji upotrebujejo (t. je: krona, plašč in meč sv. Štefana, kraljeva palica, in cesarsko jabelko s križcem) iz cesarjevih sob v cerkev, in to v sijajnem sprevodu (procesiji). V farni cerkvi D. M. so se shranile te svetinje v neki stranski kapelici in so se vrata zapečatila do družega dne; bila je tudi straža pred kapelo postavljena.

V saboto (8. t. m.) so se slovesnosti že ob 7. uri

zjutraj pričelo in je trajalo vse skup blizo do ene ure popoldne. Ob 7. se je vzdignil spreved iz dvornega gradu. To je naj sijajnejši spreved, ki ga kedaj človeško oko vidi. Vse, kar ima ogerska dežela in cesarski dvor krasnega, je bilo pri redki tej priložnosti videti. Naprej je jahal en oddelek husarjev, za njimi plemiči, dvorna straža, ministri, državni dostojniki, udje cesarske rodovine (6 nadvojvodov) in brez števila dvornikov, in raznovrstnih častnikov vsi na konji. Cesar je bil oblečen, kakor ogerski feldmaršal in je jezdil krasnega belca; pred njim je nesel eden naj mlajših škofov na konji apostolski križ. Brž za cesarjem se je peljala v pozlačeni kočiji z osmerimi belci presvetla cesarica po ogerski oblečena. Za mnogimi spremljajočimi jo dvorniki in dvorkinjami so prišli t. i. banderiji, to je čete jezdecov iz raznih mest in krajev ogerskih, po več sto vsakih; zastopniki vseh velikih županij, okoli 220 velikašev, kakih 20 škofov (kar jih ni bilo v službi; kajti tisti ki so imeli opraviti v cerkvi, so že čakali v cerkvi) in prelatov, vsi v nepopisljivo krasnih in dragocenih oblačilih itd. itd. Pred cerkvijo so čakale kočije vseh poslancev tujih držav. Na cerkvenih vratih je sprejel Nju Veličanstvi knez-primas z mnogimi škofi, kot strežniki. Ob 7^{3/4} u. se je začelo cerkveno opravilo. Kleče, z rokama na evangeljsko bukvo položena je storilo Nj vel. prisego da bo branilo postavo, pravico in mir sv. cerkvi in ljudstvu. Vsi pričujoči so stali, v tem ko je cesar kleče prisegoval. Na to mu je ponudil knez-primas križ, da ga je (cesar) poljubil. Potle se se molilo litanije, med katerimi je Nj. vel. na altarnih stopnjicah ležalo. Po neki molitvi je prišlo na vrsto maziljenje s svetim oljem na desnem rameni in na medplečji. (Odpenja in zapenja se cesar za altarjem). Na strani stoječega ogrnil je primas z družimi škofi iz velikaši s plaščem svetega Štefana. To je plašč kakor večerniški; podarila ga je kraljica Gisela cerkvi stolno-beligradski l. 1031 in je torej že 836 let star. Potem se je začela slovesna maša. Po grednih molitvah (po listu) je izročil kn.-prim. Nj. veličanstvu meč, s katerim je 3 krat v podobi križa mahnil, proti ljudem obrnjen. — Na to je prišlo naj pomenljivši djanje — kronanje. Z besedami: „Prejmi krono kraljestva,“ mu jo je posadil s pomočjo prvega ministra na glavo. Potem ko mu je še kraljevo palico in kraljevo jabelko podal, se je podal prav. ces. na tron. Tu ga je prvi pozdravil predsednik ministerstva grof Andrassy z besedami: „Eljen a Kiralyi“ (t. j. živio kralj!) in po vsi cerkvi zagrmil enako pozdravljanje, ter razlega se po vsem mestu in po vsi deželi. *) — Po maši je bilo v vojaški cerkvi v Budi imenovanje „zlatih“ vitezov (equites aureati). Iz Bude se je vzdignil spreved, ktere mu so se zdaj tudi vsi škofje pridružili, proti Peštu; cesar je jezdil s krono na glavi in s plaščem sv. Štefana ogrnjen. Pred glavno farno cerkvo v Peštu je bil narejen oder za prisego. Pred odrom stopi Nj. vel. s konja, gre na tribuno (oder); primas in še en škof in pa ministri za njim. Primas poda cesarju križ; prvi minister njemu pa prisežno formulo. Proti cerkvi obrnjen, v levi božjo martro držeč, vzdigne cesar tri prste desne roke in izgovarja na glas prisego, ki mu je bere primas. Vse jo tiho po trgu; ko pa pride Nj. vel. do besedi: „Pravice, ustavo, postavno neodvisnost in celokupnost ogersko bomo varovali.....“ tu zabučii iz tisoč in tisoč grl vse pretresajoč „eljen“, kateri se h koncu prisego ponavlja in tako dolgo ne uleže, dokler ni zginilo N. v. množici spred oči. — Spreved se je po tem namreč premikal dalje proti Franc-Jozefovemu trgu, na sred kterega je bil umetno napravljen hribec. Zemlje za ta hribec se poslale vse županije;

*) Obširnejši popis teh in nadaljnih cerkvenih dejav. smo pripravili za drugi pol.

izkopana je bila povsod na nar imenitnejših mestih dotičnega kraja. Ko pride cesar do tega mesta (spreved so je bil že v polokrogu okoli griča vstopil), jezdil v dir sam na vrh hriba, in to je eden nar gniljivših in pomenljivših aktov. Že v tem ko gori jezdi, izdere meč sv. Štefana in ko pride na vrh mahnje na štiri strani sveta v podobi križa, narpopred proti jutru, potle—hitro konja zasukavši — proti zahodu, trojič proti poldnevu in četrtič proti severju. Tisočglasni „eljen-klici“ so se razlegali krog in krog po trgu, ko je zdiral cesar na grič in so premagavali skoraj grom topov in donenje zvonov. Malo kaj tako veličastnega si zamore človek misliti, kot je ta priprosti čin. Ko se je sveti meč v zraku zasvetlel, ko je Nj. vel. s tim simbolnim dejanjem deželi brambo obljubovalo zoper sovražnike, naj pridejo od ktero koli strani, pač bil je to slovesen trenutek. Da so njega pomenljivost vsa srca globoko čutila, potrjevalo je navdušeno klecanje brez mere in konca, ki so jo še dolgo dolgo za Nj. v. razlegalo.

Mahanje z mečem je poslednja šega ogerskega kronanja. — S Franc-Jozefovega trga se je vrnil krasni kraljevi spreved v Budo v cesarjev grad nazaj.

To je prav na debelo in površno popisana svečanost, ki se je 8. t. m. zvrševala v sesterskih ulicah budopeštanskih. Žal nam je, da nimamo prostora za obširnejši popis.

Razumó se pa že samo po sebi, da so bile vse ulice, koder je spreved memo šel, z raznobarvnimi banderi, s cveticami, z dragocenimi priprogami itd. itd. sprelepo okinčane. Vsa okna, drevesa, strehe, vse je bilo polno ljudi; po trgih in ulicah je bil vsak prosti in pripravi prostor z ličnimi odri za gledavce založen. — Vsa gospóda—moški in žensko—ki so je, bodi bi samo v cerkvi ali v sprevedu slovesnosti vdeležila, imela je na sebi kar koli imajo slavno rodbino ogerske dragocone in zgodovinsko imenitnega pri hiši. Velikaši so bili veči del po starih šegah oblečeni.

Povrh mosta na verigah sta bila še dva mosta na ladijah za tisti dan čez Donavo narejena.

Doma v gradu je bil nazadnje slovesen obed s čudnimi šegami, katerih popis, kolikor utegne naše bravece mikati, prinese „D.“ prihodnjč. Tako smo tudi morali odložiti popis sijajnega obeda velikašev, dostojnikov itd., ki je bil na vinkoštno medelje. Tudi drugo šege in svečanosti tistega in naslednjih dni popišemo v prihodnjem listu.

ZGODOVINSKE DROBTINCE

o farni cerkvi v Kanalu na Gorškem.

(Dalje, glej ll. 20 in 21.)

Od l. 1511 do 1554 (?) je bil fajmošter č. g. Danjel de Chavana. Spomina vredno je to, da je on od l. 1512 do 1523 imel svojega vikarja. L. 1512 je bil vikar Juri Naglitz (Naglič), kteremu je fajmošter prepustil vse svoje dohodke za 80 zlatih [(ducati) = 96 gld. a. v.] Od l. 1515 do 1523 je bil vikar Štefan Hayd. Potem ni več najti vikarjev v tem stoletji. Omenjeno ravnanje, da so imeli fajmoštri namestnike, opominja menda na potrebo določbe Trid. zbora (sez. 26. de reform., pogl. 7. „accessus & regressus“)? Pozneje se je Danjel podpisoval „plebanus vicarius“, menda zato, ker je bil opat Rožanski pravi fajmošter, in on le njegov namestnik. Na prošnjo Verhovcev (vasi nad Kanalom) jim je Bertrand Rundulus, Kaprulanški kanonik, kot pooblastenec patriarha Oglejskega, dovolil 17. maja 1542 zidanje cerkve k časti s. Antona. Tista pa se je l. 1850 posula, in so na drugem mestu l. 1857 sozidali novo, katero je 10. okt. 1858 Kanalski dekan blagoslovi.

L. 1542 se nahaja spomin, da je bila že cerkva na sv. Anu pod Morskem, kamor je hodila procesija 15. avgusta. Ob teh časih, kakor sploh tudi popred je bilo obilno procesij. Tako n. p. je šla procesija iz Kanala l. 1542 k. M. D. nad Ciudadom (Staragora), k. M. D. nad Gergarjem (na sv. Goro) v torek ali v sredo po Velikinoči, v Ročinj in nad Avčo na vnebohod J. K., v Desklo na sv. Mark.—

Kako so nemščino v tem času imeli, naj kažejo ti-le zgledi:

„ Auff unser frauen perg oberhalb thwibab
„ sacerdotibus et pro candela 24 ss. (24 soldov n. v.)

„ Auff gargar zu der Reven Stiffst unser
„ hilff, patzen 4 (4 × 6 = 24 naših soldov).

„ Umb acht thauffmas per gradischer mas 1
„ th pejaltp ss. 15. facit patzen 20.

„ Umb 20 Wuzen (buča) öll = XX patzen.

„ Mit der proceß gen röschein (Ročinj) vubt
„ zu unser lieben Frauen oberhalb als hilff unser

„ täll. woen 2 thergen patzen 3.

„ Dem der das gras gessert hat, hat verjertt
„ 11 patzen.

„ Die thellner und potestat haben vergerbt
„ das sy haben lassen die Reben schneiden pg. 10.—

Od l. 1555 do 1590 je bil fajmošter č. g. Marko Urbancig (= id); — menda iz Brd doma, kjer tam so taka imena nahajajo. O njegovi dobi je imela l. 1555 cerkev sv. Kancjana nekaj zmljišč, in l. 1556 našletimo na prvi sled cerkve sv. Jurja v Deskli, ktera je plačala davka za vojake 5 tolarjev manj 5 kr; znamenje tedaj, da ste te cerkvi že zdavno poprej bile ustanovljene. Iz mnogih okoliščin se povzame, da starost cerkvi v Deskli, na Bajnšici, M. D. nad Avčo, v Kalu, v Ligu in sv. Ahaca sega narmanj v 15. stolecje; cerkev pa v Ročinji je gotovo že starejša kot ravno omenjeno.

Nova kriva vera Martin Lutrova se je bila po pridigarju Primožu Trubarju, potem ko so ga bili s Kranjskega spodili, tudi po nekih gradovih plemenitacev naše grofije zaplodila, pa ni imela dolgega obstanka, ker je bil kmalu vsled ostre cesarske zapovedi izgnan. Ako je bil Kanalski grajšak, žl. g. Eck takega duha in učen kot dr. Eck na Nemškem, gotovo ni pripustil da bi se bil Lutrov nauk po Kanalskem zasejal. L. 1557 je bilo novo posvečenje [reconciliatio] cerkve sv. Mihela v Gorenjempolji, l. 1568 pa sv. Tomaža na Koprivšici.

L. 1570 so presile soseske Avča, Lom in Levpa v. č. opata Rozaškega, po svojih županih Mihelu Jakopiču, Mihelu Bizjaku in Lukežu Šusterdiču, da bi se jim dal dostojen kapelan, ki naj bi imel pravico, napraviti si v Avči krstni kamen, in da bi smel imeti s. olji (kakor dandanašnji po vseh vikarijah). Njih prošnja je bila uslišana. (Delegatus apostolicus... sententiavit, Capellanum Ecol. s. Mariae in Alsa posse & debere curam animarum exercere in baptizando, conf. audiendo & alia sacramenta omnia administrando, missas defunctorum celebrando & demum omnia exercendo, quo ad curatum spectare possunt...)

Vsled določbe sv. Tridentinskega zbora, (ki je bil od l. 1545 do 1563) je bilo zavkazano (v 24 sej. 2 pogl. de ref. matr.) po vseh farah napraviti krsno in zakonske bukve; takih bukev ni bilo poprej. Temu ukazu je bil fajmošter Urbančič pokoren. L. 1573 je ukupil krsne bukve za 15 „setinov“ in 4 solde („setin“ = 6 soldov n. v.) Od teh bukev se je do danes ohranil on sam list od l. 1605, ki je prav lepo pisan. Druge liste je zadela Bog zna kaka nemila osoda.

Ob Urbančičevem času ni bilo še današnje ceste,

ki drži poleg Soče proti Gorici. To cesto je dovolil l. 1576 nadvojvoda Karol. Zatorej, ko je bil dal ta fajmošter uliti l. 1575 nov zvon, so ga morali iz Solkana na Grgar peljati, kar priča dotičen list. Ljudje so zadelj pomanjkanja dobrih cest morali veliko trpeti. Imenitnejši in premožnejši so jahali, gospoda pa je imela tudi neka nosila, v ktera je bil spredej eden in od zadej drugi konj vprežen, kar je nadomestilo naše današnje kočije, ki se rabijo po gladkih potih. L. 1580 je bil most čez Sočo dovršen. Za cesto in most so morali vsi tukajšni posestniki doklade plačavati; tako je n. p. Kanalska cerkev plačala za cesto l. 1582 3 gl. 29 1/2 kr.

Vsled katastra (prvega, od l. 1542) je plačavala cerkev v Kanalu cesarskih davkov l. 1575 23 gld. 14 kr. ali 17 zlatih 8 set. in 3 sold. (1 gld. = 60 kr. star.; 1 zlatj = 80 kr. star.; 1 setin = 4 kr. stare.) Dohodki cerkveni v blagu se dajo ceniti v tem času na okoli 80 zlatih. Kaznanik pšenice = 15 setinov, orna vina = 1 1/2 zlat.— 1581 je bila že v zvoniku ura napravljena.

Cerkve sv. Duhá je plačavala c. k. davkov 1 g. 24 kr.

Iz teh zaznamkov se da presoditi tedanji stan cerkvenega premoženja. —

BOŽJA SLUŽBA V GORICI.

Dodatek k sestavku v 23. listu „Dom.“

Opazba: „Pri sv. Ignaciji je ob nedeljah keršanski nauk vsaj za otroke“ v 23. listu Domovine utegne marsikotemu misel vriniti, da v drugih mestnih cerkvah tega kerš. poduka ni. Pa vendar je; resnično se v tej zadevi tudi drugod v mestu za slovenske otroke zvesto in pošteno skrbi. Tako se n. pr. v veliki cerkvi razklada kerš. nauk ob nedeljah, vsak dan 40. danskega postaja in še med letom ob odločenih dnevih v tednu, posebno za tako, ki se za prvo sv. obhajilo pripravljajo, zatorej obračamo se s tim do č. gg. duhovnov na deželi s prošnjo, da bi blagovolili starišem, ki svoje otroke v mesto, v službo ali v rokodelstvo pošiljajo, kateri so še premladi in morda še premalo v pravni in verski resnicah izurjeni in tedaj kerš. nauka še potrebujejo, goreče priporočiti, naj bi se tu v mestu pri dotičnih duhovnih zastran tega oglašili. Pravi, zvesti, skrbni stariši to že storijo, zanikrni, neskrbni pa, žali Bog, ne; — hinc istae lacrymae! —

DOPISL.

S Kanalskega. (Sv. Kvirin. — Kdor vé, kaj je kmetijstvu živina, se ne bo čudil, da naši gorjani varuha domače živine, sv. Kvirina, tako goreče in pobožno častó. Kakó starodavna že mora biti po teh krajih pobožnost do omenjenega svetnika, kazala nam je starost njemu posvečeno kapelo na nekem jako prijaznem hribu zmerne visokosti nad Desklo (blizu Kanala na Goriškem), ktero so pred 4-5 leti podrli. Ona stara kapela namreč je imela letnico 1030 in je bila torej stara kakor baziljka oglejska. Zdaj pa stoji na istem mestu prav ukusno izdelana s tal nova cerkva. Dal jo je l. 1863 v nenavadnem pa prav prist. jnem slogu s pripomočki vernih sozidati vrli vikar deskelski č. gosp. Jožof Durjava. Čedna je, da bi lahko vsako mesto kinčala. — Če so ljudje že popred 4. junija trumama sem zahajali hodi jih, od kar ta nova cerkva stoji, še veliko voč. Tudi duhovni vse široke okolice imajo tisti dan navado, da pridejo sem maševat. Letos se je posebno vse trlo ljudi. Kar je pa letošnjo slovesnost posebno povzdigovalo, bila je častita nazočnost šolskega

svetovavca tržaškega, preč. gosp. *Cez. Pavišiča*, kateri je ravno tiste dni po teh krajih šole obiskoval. Tudi ta preč. prelat je pri sv. Kv. maševal. Pametil bo gotovo ta dan, ne samo, ker je imel priliko videti gorjanski naš shod, temuč tudi zavoljo umetno narejene kočije (1), s katero smo ga dali nazaj peljati. Naredili smo mu namreč v naglici — vlak; par fašin na-nj par volov pred - nj, pa hajd po drčalr doli v Desklo. To je šlo, drugače ko fjakerci po tržaških ulicah! Sicer pa je bila ta vožnja blagemu gospodu menda kaj všeč; ker se je dal tudi po ravnem in celo skoz vas peljati. — Da nas je gosp. svetovavec tudi pri gostoljubni gosp. Durjava-vi mizi blagovoljno počastil, to se že vé. Bog nam - daj vsem skup še večkrat čakati takih veselih dni!

y.

Slavni gospod vrednik!

Ko sem lansko leto s prevz. nadškofom po Tominskih barih in pred dvema letoma po Krasu hodil, videl sem v mnogih cerkvah prav slabe orgle, ki bi v nekterih krajih spodobnejši prostor imele zunaj cerkve, kakor v cerkvi. Tudi so mi v nekkih krajih rekli ljudje in duhovni, da bi si radi napravili nove orgle, ko bi le vedeli za kakega izvrstnega orglarja. — Ne zamerite mi tedaj, slavni gospod vrednik, ako se pridrzem Vas lepo prositi, da bi hoteli Vi v prihodnjem listu „Domovine“ castiti duhovščini in sploh „Domovinim“ bralcem priporočiti z nekoliko besedami kaj izvrstnega orglarškega umetnika *Franca Dev-a*, (rojenega Kranjca), ki je že veliko orgel po Kranjskem, Koroškem, Štajerskem itd. (tudi v Ipavi) izvrstno in povsod, (kakor se tudi v „Novicah“ in „Danici“ bere) v občno zadovoljnost naredil in kateri gospod Dev zdaj tu v Gorici biva. — Priporočam tudi jaz, kolikor morem, *Franca Dev-a* prav pristréno, posebno zato, ker že več njegovih orgel poznam in tudi, ker po nizki ceni dela, pa trdno in umetno. — Ker pa ima ljuba „Domovina“ veliko upliva, kedar kaj nasvetuje, — naj bi hotela ona z nekoliko besedami priporočiti gosp. *Franca Dev-a*, kakor sem tudi jaz s tim spolnil svojo obljubo. Priporočam se Vam itd.

V Gorici 6. junija. 1867.

Ant. Trepal.

b o g o s l o v o

Tej gospod Trepalovi prošnji mi je tim lože zadostiti, ker se res še dobro spominjam, da sem v slovenskih časnikih slavno Dev-ovo ime večkrat pohvaljeno bral, pa tudi zato, ker sem te dni ravno kar popravljen in z enim registrom pomnožene orgle v tukajšnji semeniščni kapeli sam slišal, kako zdaj jasno in glasno pojó; sosebno pa za to, ker mi je gosp. Trepal, kot zvedenec, porok, da je gosp. mojster Dev resnično mož, kakoršnega tod po Goriškem potrebujemo.

Ne dvomin torej, da se bodo v potrebi naša š. cerkvena oskrbníštva do tega našega rojaka obračala.

Marušič.

Pod Štatnikom 7 junija 1867. (3 dni na Kranjskem). Slišati, da v Stariloki castiti OO. Jezusove družbe ljudski misijon obhajajo, se kar tje napotim, da bi zahtovanju svojega sreča zadostil, ter vdeležil se duhovnih dobrot in ob enem tudi veselja iz del žive vere izviraajočega. Hodim 3/4 ure, pa sem, na Petrovem brdu mejo prestopivši, na Kranjskem. Krenem jo, Sorico na levi pustivši, po Sori na Žalilog; ki po pravici to ime nosi; kajti ta farna vas jako razveseljuje popotnikovo oko. Naj opomnim samo lepe drevesnice tik ceste, sprelepega znamenja v vasi; — kanonika (farovž) s prežalim vrtom, farna cerkev zunaj in znotraj predelana in prenovljena oznanuje ti ne le izvrstnega sadjerejca, ampak tudi stavbnega umetnika v osebi poprojšnega za-

larskega fajmoštra, slavno znanega gosp. L. Pintarja, kranjskega deželnega in državnega zbornika. Slava Kranjcem, kateri po vrednosti conijo zmožnost in zaslugo svojih mož, če tudi črno sukno nosijo! Da bi povsod taka bila!

Ko poljem se skoz prijazni trg Železnike z dobrobrčnimi prebivalci, kazali so mi veliki kupi zidarskega kamenja in svojega kinča oropani stolp farne cerkve, vrh kterega se še znamenje zvoličanja pogreša, da so roko težko pričakuje, ki bi vse niti v svoji peati zedinila. Potlej bi se kar z ного ob tla udarilo rokoč: Mandelo vstani! in strmó bi videli veličastno cerkev iz podertije vstati.

Od Železnikov naprej potujočemu po precej razširjeni, dve uri dolgi, prav mičul selski dolini s staro farno vasjo Solca v sredi so ti od desne in leve skoro z vsakoga griča lepe cerkvice naproti smehljajo, in že si v razvpiti sososki, kjer te nemili občutlaji odhajajo spominjajočega se mnogih nesreč, ki so se nekđaj tamkaj godile in so še godijo. Pa bo že kmalu bolj, zakaj Staroločani so občinski pašnik med seboj razdelili, in že so nevarna gosčava umika prijaznemu polju. Kaj se tamkej v jutornem solncu blišči? vprašam voznika. To je turn starološke cerkve, mi odgovori. In glej! s hrepenečim screom se vedno bolj bližam tako zaželjenemu koncu moje poti. Zakaj pa neki tako hrepenim? Iz dvojnega ózira. Vdeležiti sem se hotel misijona, in občudovati novo v bizantijskem zlogu zidano cerkev starološko.

Torej mi ni treba še le praviti, da prvo moje stopinje, ko sem z vozu skočil, so me nemudoma v cerkev peljale; to se razumé že samo po sebi. V cerkev stopivši, (ko se je ravno sv. maša brala, in po tej peti sv. maša z blagoslovoma) ne véim kaj da sem prošil Boga; v srcu sem pa goreče želel, da bi ta sv. misijon bil vsem deležnikom luč in ključ; luč novega življenja v sv. Duhu, ker se bo jutro o duhovó saboto misijon končal; ključ pa večnega življenja, ker še v ta namen (misijon) ima. —

Tukaj ne bom popisaval sv. misijona, nekaj zato ne, ker menda ne spadajo take reči v „Dom“, ampak v „Danico“, nekaj zato ne, ker to delo rad spretnejšemu peresu prepustim, nego je moje. Samo to naj rečem: Pridi in vidi, kako je v tej prostorni cerkvi, ki 7000 ljudi drži, vsak prostorček poseđen. —

Kar cerkev zadene, razodenem tukaj svojo osebno misli, vendar pa menim, da se ne ločim od drugih. Za slovenske kraje in slovenskega duha, ki ima, ako božja milost dade, služiti za sredstvo bodočega zedinjenja vzhodne razkolniške z zahodno rimsko, katoliško cerkvijo; za kraje, ktere sta sv. apostola Slavjanov Ciril i Metod sv. evangeliju pridobila, je bizantijski zlog pristojniši nego gotiški, ali pa rimski. Slovenci, po duhu in veri naj zvestejši sinovi Rima, po jeziku in krvi sorodni razkolnikom, so namenjeni, da pred 800 leti raztrgano véz med jutrom in večerom ponovijo; Slovenija ima biti tisti most, po kterem se naši bratje na jutrovem v Rim povrnejo. Sv. Ciril je kličó tje. Starološko novo cerkev, kinč cele Kranjske, idi gledat, ako ravno imaš daleč tje; ne boš se kesal. To pa porem, da od znotraj ni še vse dodelano; pri velikem altarji ni še novega tabernakeljna, ki je še le kot obris na papirji izdelan, in 4 stranski altarji so tudi le začasno postavljeni. Ko bi jaz bil umetnik, bi po umetniško vse popisal, ker pa nisem, naj rajši molčim, ko da bi óitatelju s pomanjkljivim popisovanjem kriv pojem vtiskoval. Tega pa nočem, da bi ne vedel, dragi braléc, da obris tej čudno lepi cerkvi je sam gosp. dekan Joški, F. Kramar napravil ino vse delo z zidarskim mojstrom Molinaróm sam vodil. Srečna Kranjska, ki ima take može!

Podbregar.

(Dalje v dokladi).

Izredna doklada k 24. listu „DOMOVINE“.

IZ RIMA.

Polopisne črtice.

(Pis. Ivan Kumar. *)

V Rimu, na binkoštno nedeljo, 9. jun.

Z veselja kipečim srcem, ki so mi ga bili preteklega meseca maja do dna prerahljali občutki hvaležnosti do slavno nebeške Kraljice, hvaležnosti za mnogo posebnih milosti, ki jih je mojim faranom in meni izprosil; — okropšan po blagoslovu, ki mi ga je moj prečeščeni viši pastir vidno ginjen za srečno potovanje in vrnitev podelil; ves zadovoljen, da me spremljajo odkritosrčna voščila mnogih dražih oseb; letoč na porutih hrepenenja, videti enkrat, ne le Rima, glavnega mesta vsega sveta, tim več Očeta vsega krščanstva; gledati obličeje v obličeje naj častitljivejšega starčka, kateremu se čudi ves svet, občespoštovanega in slavljenega *Pija* in radovati se v tem blaživnem gledanju: — odrišem 3. junija proti Vidmu, srečno zdihovalje, naj bi vsegamogočni krmivec volikanske mašine sveta, blagovolil voditi tudi borno našo človeško mašinicu — blapon. S tacimi občutki, zanašajoč se na nadčloveško pomoč sem izročil sebe in kar s sabo imam novarni in malozvesti lokomotivi. —

Potovanje iz Gorice do Padove je za človeka, kateri se je že večkrat ondot vozil, kakor si bravec lahko misliš; — dolgočasno. Ta krat pa ni me mučil dolg čas, zato ker sem — spal. Toda „incidit in Scyllam, qui vult evitare Charybdim“: mučilo so me pa težke sanje! Videl sem vse polno mačk, lesic, pardov, hičn, kač, drakonov in družih tacih ostudnih živali. Ves prestrašen se zbudim, pa se nisem mogel brž zavedeti, kje da sem; ko pa skoz oknice pogledam, vidim da sem, hvala Bogu, na železnici; spati pa nisem več hotel, da bi mi te grde zveri še enkrat ne nadlegovale.

Od Padove do Bolonje peljal sem se v prav prijetni družbi enega duhovna iz Benetek in dveh priletnih gospó, ki so šli na božjo pot v Loret. Pogovarjali smo se o sedanjem stanu političkih razmer, sosešno z ozirom na Beneško. Vjemale so se mojih sopotnikov misli z mojimi popolnoma. —

V Bolonji smo se ustavili, pregledali „oslovski ušesi“ (dva nagnjena turna, katerih eden 44 seznjev visok za $3\frac{1}{2}$ čevlje od navpične (posvinčne) črte na stran visi; uni pa je 21 sež. visok in je 8 čevljev od navpičnice nagnjen). To so res „oslovski“ ušesa, kajti človeški um si ne more umisliti vzroka, zakaj da so ljudje tako zidali. Bolonja šteje 115.000 prebivalcev. Meni se zdi to mesto vse podobno Padovi; ulice so ozke, sakoz in sakoz loze, tako da smo prišli, dasiravno je močno lilo, ne le skoz celo mesto suhi, temú celo tudi na hrib sv. Lukeža (monte di S. Luca), ki je eno dobro uro od mesta. V krasni cerkvi na tem hribu se hrani podoba Device Marije, katero je vsled zročila omonjena sveti evangelist zmalal. Ko smo tje šli, sta nam dva ital. častnika golobradca zabavljala s tim, da sta nam dvoje pesičkov pod noge dražila, pa brez vspaha. Ves hrib sv. Luk. je s topovi naježen. — Izmed 130 bolonjskih cerkvi je nar lepša cerk. sv. Petronija; dolga je 200 korakov in 16 seznjev široka, v njej je 22 kapel. Ko smo v to cerkev prišli, bilo je ravno psv. Rečno: Teló izpostavljeno; molivcev pa nisem soštel, ko kakih — 20. Kakó da mi je bilo zavolje tega pri po-

trtom sret, ne morem povedati. — Napoleon I. je gospodoval v tem mestu od l. 1796—1815. Mnogi politikarji mislijo, da sedanjega italijanskega kralja gospodstvo ne bo trajalo tako dolgo. —

Iz Bolonje smo leteli urno ko tič memo mest Imola, Faenza, Forli, Rimini. Iz poslednjega teh mest smo na tanko razložili staro republičico *San Marino*. Vsa ta souveraiuna (samosvojna) državica šteje samo 4000 stanovavcev in 4 može posadke. — Od Katolike (Cattolica) naprej je dežela prav rajska.

Človek ima komaj čas se v kaj zamisliti; je kakor v gledišči pri mnogoprizornih igranj; zagrinjalo za zagrinjalom se odvíhava in zavíhava. — V *Pesaro* smo se pripeljati skoz 1035 metrov dolg predor (tunel), Pri tem mestu stoji spominek na čast obdeznanemu skladatelju *Rossini*-u. Sedi vam tu kakor kak dobrorejen grajšinski oskrbnik, nogo vsaksebi s spičastim, pokonci štrlečim srajčnim robom t. i. „vatermörderji“! — *Ankóna* je pravi „get“. Iz ozkih ulic puhti kužen smrad, da človeku sapo zapira. Cerkve v Ank. niso lepe. Stanovavci obojega spola imajo nekako judovski značaj. Komaj sem čakal, da smo se odpeljali v Loret. Loret, romarsko mesto, je na enem hribcu; šteje 8000 stanovavcev in ima svojega škofa. Moj tovarš M. in jez sva bila tako srečna, da sva mašovala na altarji „svete hiše“ („casa santa“). Kako da mi je bilo tu pri srou, ko sem to Mariino hišico nazareško ogledaval in premišljeval, kaj se je v njej zgodilo, te občutljuje popisovati, je moje peró preslabo. Spominjal sem se pa prav živo na tem svetem mestu rajnce moje moje matere, ljubega starega očeta, bratov svojih in prijatlov in vseh dražih faranov ter priporočal vse v varstvo in zavetje posrednici vseh milosti. — Z okna tukajšnjega kapucinarskega samostana so mi pripovedovali in popisovali vrnitev italijanskega brodovja po bitvi pri Visu lansko leto in pa kako da se je „Affondatore“ potopil, kajti od ondot se je vse videlo. Da so me te reči jako mikale, si častiti bravci lahko mislijo. Glavni učitelj v Loretu je nek bivši kapucin, ki je za 240 frankov na mesec kuto in meniške obljube prodal. Iz Loreta sva šla gledat bojišče Kastelfidardsko, na katerem je padel papežev polkovnik Pimodan po izdaji, in kjer je junški general Lamoriciero s 10.000 možmi 60.000 Piemontezov predril, da je došel v Ankono. Ko so nama to bitvo popisovali, nisem mogel zdržati se solz. Mir vam, hrabri Pijevi sinovi, ki tu ležite cast vam, junaki, in slaval Precej za nama so tudi nekteri francozki duhovni pomenljivo to bojišče obiskali; ko so se pozneje v Loret vrnili, videlo se jim je, da so bili močno ginjeni. — *)

(Dalje prih.)

DOMAČE VESTI.

Ministerstvo za kupčijstvo je dovolilo, da pojde od 1. julija t. l. pošta iz Bovca tudi čez *Preddel* na *Trbiž*.

DRŽAVNI ZBOR.

Adress ste v obeh zbornicah pretreseni, sprejeti in že oddani. — O nadrobnem pretresavanji so Poljaki in Tiroljci v zb. posl. in nekteri velikaši v gosp. zbornici še marsikaj jugovarjali, pa vse zastonj. Obveljali

*) Mestni tajnikar pri sv. Ignaciji v Corten.

*) V Rimu je prišel pč. g. pisatelj v petek 7. t. m. ob 10. u. dopoldne. — V sredo je imel tiri v *Nespotj*.

ste obe adresi, taki, kakor ste bili. Čudno je, da so na zadnje, vključno poprejšnjemu ugovajanju, v zbornici posl. razun dveh Tiroljcev, vsi zborniki za adresno glasovali; tudi naši Slovenci. *) V zbornici gosp. jih je glasovalo kakih 12 gospodov zoper adresno. Ministerstvo je našlo po tem takem dovolj podpore v zboru. Bomo videli, kako se bodo nadalje reči pletle, ali razpletalo. — Do prihodnjega ponedeljka (17. t. m.) so seje v zborn. posl. odložene. Razun ogerskega elaborata za stran skupnih zadev, bode še mnogo sila važnih zadev in poslavl pretresalo.

POLITIŠKI OGLED.

Posebnega ni bilo ta teden na političkem polju. Samo iz Parisa se razlega grozna novica po svetu. Ko se ruski car nekega dne z Napoleonom po ogledu vojašidine v mesto pelje, ustrela na ruskega cesarja nek Poljak z imenom Berezovski, pa ga ni zadel, ampak, ker se je samokrez razpočil, je lo samemu sebi roko poškodoval, enega konja, pa eno ženo ranil. Preiskava je že začeta. Ves svet se grozi nad takim početjem. Car je že Pariz zapustil; kralj pruski je še tam. — Naš cesar je o priložnosti kronanja na Ogorskem političke vjetnike ali pregnance vse pomilostil. Pa tudi v naših deželah takraj Litave je 454 polit. vjetnikom (zavoljo razžaljenja Nj. vel., ali cesarske rodovine) milost dodelil, in 8, ki so že bili k smrti obsojeni, to kaznen ukazal spremeniti v primeren zapor. V Kopru so 37 vjetnikov izpustili.

V **Postojni** ni bilo vinkoštni ponedeljek že davno tako živo ko letos. Bilo je kakih 2000-3000 ljudi v jami. Naj zanimivejše za Slovence je pa bilo to, da je imela vsa svečanost slovanski značaj; kajti prišlo je bilo, kakor smo že uni pot napovedali, okoli 400 Hrvatov iz raznih krajev. Sprejetje južnih bratov v nedeljo v Ljubljani je bilo prisrčno in dostojno. Silna množica ljudi jih je čakala na kolodvoru. Na kazininem vrtu je bil skupen obed; pozneje izhod itd; sol vsemu pa petje in govori. (Natančnejši popis v listu 24. „Nov.“)

V kratkem imajo priti na svetlo v italijanskem jeziku „Spominski zapisi o življenju in častju tukajšnjega vojaka, evličanega Danjela pl. Ungerspachskega s priklado zanimivih spisov. — Pisatelj, ki že slovi po družih enacih zgodovinskih delih, in životopisih Svetnikov, ima namen obhajati, kolikor premore, s temi svojimi zapisi 18. stoletnicov. Petra, in misli čisti dobiček, kar ga ostane po poplačanih tiskarskih stroških, pokloniti sv. Očetu Piju IX. — Veljal bo en iztis en goldinar. — Blagi namen pisateljev je gotovo vreden podpore tudi od slovenske strani. Kdor se misli na omenjeno knjižico naročiti, oglasi se lahko tudi pri vredništvu „Domovininem.“

Dobri pripomočki zoper gosenice. — Gosenice naj bolje pokončavamo ali vsaj njihovo množje zadržujemo, ako pobijamo ulovljeno metulje, pre-

den zaležejo zapljivko, ali pa ako iščemo in pokončavamo gosenična jajca. Da pa ne zamudimo pravega časa, treba nam je dobro vedeti, kdaj se prikazujejo ter dobro poznati dobo njihove spremembe. Veči del se jih prikaže na pomlad, mnogo pa tudi po letu. Med pripomočki gosenice čistiti drevesa, zdi se mi zelo dober tale: Ob tistem vronionu kadi drevesa po cel teden zjutraj in zvečer z roženimi ostružki (ali odrezki od konjskega kopita.) — Tudi lahko raztopiš 4 dele žopla v 1 delu raztopljenega solitarja; vrzi v to tekočino kos stare ribje mreže ali pa kako drugo cunjjo. Hočeš li s tim kaditi, doni na žrjavico (žežgov) žrjavico, in vrzi na to kos namočeno krpo (cunjje); v kratkem bodeš imel pred seboj gost dim; žrjavico priveži na kako dolgo palico, in lahko ti bode pokaditi pod vsami vojami, koder so gosenice. Zaduši se s takim dimom vsak mrčes. — Zopet drugi pripomoček, varovati drevesa raznih mrčesov, kateri navadno ležejo stal na drevju, je maža iz živega srebra (Quecksilbersalbe). S to se namaze kaka debela vrveca, ktera se potem oveže okoli debela. Če ovijemo deblo lo s tuljem (štōpo, Wrg), volno; ako je pomazemo s smolo, vozno mažo (šmirom) itd. bode to tudi sicer mrčesu zadržek; kterega pa vendar s trdom prolezo: lo nekteri prvih se namred zaderejo v tuljo, volno, ali v mažo, slednjim pa so uni prvi most in steza, da srečno prelezejo. — Drugi pomočki so, da se po noči ognjena svetloba napravlja, da se nastavljajo li-manice, da se drevje večkrat tresi, z močnim, razjedljivim plugom škropi, da se z ostriimi ščetkami gara in strga, mahu in starega listja, ktero ostaja po drevesu, čisti. Mrčes in gosenice pa tudi pokončavamo, ako prizanašamo njihovim neprijateljem, ptičem itd. Naravni sovražniki gosenice so tako imenovane ose goseničarice, fara-čova miš (Ichneumon) itd. (Fortschritt)

Borsni kurs na Dunaji 13. junija: Metal-
liques 60:50; narodno posojilo 70: 50; London 124:90;
adžjo srebra 122:85; cekini 5:91. —

**Loterijske številke zadnjič vzdig-
jene:** Na Dunaji 5 t. m: 56, 70, 81, 84, 85. —
Prihodnje vzdigavanje: V Trstu 26. junija; v Gradcu
in na Dunaji 19. jnu. in 3. julija t. l.

Listnica vredništva. Vč. v Čr. Posnetek iz Va-
loga dopisa prihodnjič — J. A. v Čr. v prik. listu. —

Rastlinski obliž (flašter),

iznašel ga F. Tokem,

dober za rane, ulesa (ture) in ozeblino.

Ta flašter ima med vsimi enakimi nar. veči zdra-
vilno moč in je vreden, da se šteje za prvega med do-
mačimi zdravili; nobena hiša bi ne smela biti brez nje-
ga. — Poskušnje, ki so se delale s tim obližem po bol-
nišnicah, so pokazale, da se dajo z njim v kratkem
času za dobro in brez škodljivih nasledkov ozdraviti
ne le vsakoršne rane, temuč tudi občasna ulesa (kro-
nični tari), če jih kdo že tudi 10 do 15 let ima. —
Ravno tako se je izkazala posebna moč tega obliža
tudi pri nar. hujših ozeblinah. Turi, kakoršni koli, smo-
lika (žlezni otók) in tako imenovani črv ne potrebuje-
jo, če se ta flašter rabi, kot malo dni, da dozore in da
človek ozdravi. — Glavna zaloga za naše kraje je v
gosp. Ludovik Kärnerjevi lekarnici (apoteki) v Gorici
na Travniku. — En veči kos velja 50 soldov, en manj-
ši 25 soldov.

*) „Novice“ v poslednjem listu (24.) zagovarjajo slovenske
poslanca, zapiraj to nedostojnost. Vr.